

UOT:33.

BİZNESİN İQTİSADI MAHİYYƏTİ VƏ SİSTEMİ*Cəfərov Elmir Saleh oğlu, Hüseynova Ulduz Rəhim qızı**Mehdiyev Xasay Musa oğlu**Azərbaycan Texnologiya Universiteti**elmiraztu@mail.ru**xasay49@mail.ru, ulduzhuseyinova63@gmail.com*

Xülasə: Bazar münasibətlərinə əsaslanan iqtisadiyyatın inkişafı bilavasitə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlıdır. Biznes istehlakçıların ehtiyaclarını öyrənmək və mənfəət əldə etmək məqsədi ilə təşəbbüskar insanlar arasında işgüzar münasibətlərin məcmusudur.

Açar sözlər: Biznes, iqtisadiyyat, biznesin subyekti, xarakteri

Keywords: Business, economy, business subject, character

Ключевые слова: Бизнес, экономика, бизнес-субъект, персонаж.

Bazar münasibətlərinə əsaslanan iqtisadiyyatın inkişafı birbaşa biznes fəaliyyəti ilə bağlıdır. Biznes–istehlakçıların tələbatının öyrənilməsi və mənfəət alınması məqsədilə təşəbbüskar insanlar arasındakı işgüzar münasibətlərin məcmusudur.

Müxtəlif ölkələrdə gəlir gətirən fəaliyyətlə məşğul olan insanları müxtəlif cür adlandırırlar. İngilis dilli ölkələrdə bu fəaliyyəti “biznes”, bu fəaliyyətlə məşğul olan insanları isə biznesmen adlandırırlar. MDB məkanında isə sahibkarlıq və ya sahibkar adlandırılır. Biznes daha genişdir. Sahibkarlıq isə biznesin bir tərkib hissəsidir. Biznesin tərkibinə sahibkarlıqdan başqa istehlak, əmək, dövlət biznes növləri də daxildir və bunlar bir-birilə sıx qarşılıqlı fəaliyyət göstərir.

Biznes - təşkilatlar, müəssisə, fiziki şəxslər tərəfindən müxtəlif məhsulların istehsalı və satışı, xidmətlərin göstərilməsi, təbii sərvətin istismarı və s. üzrə həyata keçirilir. Biznes qazanc əldə etmək üçün iqtisadi fəaliyyət növüdür. İş və işgüzarlıq mənasını daşıyır.

İqtisadiyyatın bütün sahələrində biznes fəaliyyəti həyata keçirilir. Biznes ticarət - İstehsal - ticarət sxemi üzrə hazır məhsulun son istehlakçıya çatdırılması ilə əlaqədardır. Təbii ki, biznes təkcə kommersiya deyil, həm də istehsalda da təzahür edir.

Biznes bazar iqtisadiyyatının bütün iştirakçıları arasındakı münasibətləri əhatə edir, təkcə biznesmenlərin hərəkətini deyil, həm də istehlakçıların, maddi fəhlələrin və dövlət strukturlarının hərəkətini özündə birləşdirir.

Biznes istehlakçıların tələbatının ödənilməsi və gəlirin əldə edilməsi məqsədilə insanlar arasında işgüzar münasibətlərin məcmusudur. Biznes bazar iqtisadiyyatının ayrılmaz tərkib hissəsi olub, iqtisadi artım tempini, ümumi daxili məhsulun strukturunu və keyfiyyətini müəyyən edir. Biznesin inkişafı demokratik prinsiplərə və bazar münasibətlərinə əsaslanır.

Biznesin məqsədi onun xarakterindən, inkişaf səviyyəsindən asılı olaraq müxtəlif ola bilər.

Biznesin xarakterindən, inkişaf səviyyəsindən asılı olaraq məqsədi müxtəlifdir. Məsələn:

- Biznes fəaliyyətini inkişaf etdirmək üçün lazımı vəsaitlərin toplanması.
- Öz əməkdaşlarına səmərəli fəaliyyət göstərmələri üçün əlverişli şəraitin yaradılması.
- Cəmiyyətə lazımı əmtəə və digər xidmətlərin təqdim edilməsi
- Bazarda qabaqcıl mövqeyə nail olmaq
- Mənfəət əldə etmək.

Biznesin subyektləri kimi sahibkarlar, istehlakçılar, muzzla tutulmuş işçilər, dövlət strukturları çıxış edirlər. Onların qarşılıqlı fəaliyyətinin əsasını tərəflərin qarşılıqlı gəlir götürmək prinsipi təşkil edir.

Bir sistem olaraq biznes üç hissədən ibarətdir:

1) sahibkarlıq subyektləri; 2) komponentlər; 3) integrativ keyfiyyətlər.

Biznes sisteminin subyekti üç əsas komponentlə xarakterizə olunur.

1. məhsul istehsalı; 2. ticarət; 3. kommersiya vasitəçiliyi.

Biznes sistemi aşağıdakı tələb olunan sistem xüsusiyyətlərinə malikdir.

- Sosial-iqtisadi üstünlük təşkil edir. Suverenlik, əməliyyat, risk, təşəbbüs, hüquqi və iqtisadi məsuliyyət məsələlərinin müstəqil araşdırılmasına imkan verir. (Suverenlik-müəssisənin qanunla müəyyən edilmiş hədudlarda müstəqilliyi deməkdir);

- İşgüzar münasibətlərin subyektlərinin maraqlarının uzlaşdırılması. Konsensus biznes iştirakçılarının suverenliyinə hörmət etmək üçün qarşılıqlı öhdəliyi nəzərdə tutur. Konsensus sahibkarlığın təkamülünün bəhrəsidir.

Bir sistem olaraq biznesin özünəməxsus daxili inkişaf impulsları var: rəqabət, iqtisadi münasibətlərin təmin edilməsi və təkrar istehsalı sistemi, infrastruktur, idarəetmə sistemi, qarşı tərəflərin yoxlanılması sistemi, fəaliyyətlərin qiymətləndirilməsi sistemi.

Biznes - özünü tənzimləyən bir sistemdir. Biznes tənzimləyiciləri üç növü var:

- Qanunvericilik (qanuni əmək bölgüsü, mühafizə, vergilər, gömrük);

- Normativ tənzimləyicilər (iqtisadi stimullar, ölkədə qəbul edilmiş makroiqtisadi alətlər);

- Azad sahibkarlıq tənzimləyiciləri (sərbəst qiymət, istehsal, tələb və təklif qanunu).

Bu gün iş dünyasının əsas elementi sahibkarlıq fəaliyyətidir. Sahibkarlıq fəaliyyəti mənfəət əldə etmək və sosial təsir yaratmaq məqsədi ilə iqtisadi və müstəqil, müəyyən təşkilati-hüquqi statusa malik, kapital qoyan, məhsul istehsal edib satan, sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən və ya xidmət göstərən fiziki və ya hüquqi şəxslərin kommersiya fəaliyyətidir.

Biznes prinsipləri işgüzar münasibətlərin başlanğıcında ortaya çıxır. Onların biznes sisteminin inkişafına təsiri işgüzar münasibətə girənlərin istəklərindən asılı olmayaraq baş verir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzi "Sahibkarlıq fəaliyyətinin mahiyyəti və formaları" mövzusu üzrə təlim materialı BAKI – 2018, 10 səh.

2. Cooper CL, Marshall J. Occupational sources of stress: a review of the literature relating to coronary heart disease and mental ill

3. Job Stress Management Resources.

URL: <http://www.mindtools.com/stress/Brn/IntroPage.htm>. Quoted: 10.01.2010

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПРИРОДА И СИСТЕМА БИЗНЕСА

**Джафаров Эльмир Салех оглы, Гусейнова Улдуз Рахим кызы,
Мехтиева Хасай Муса оглы**

Резюме

Развитие экономики, основанной на рыночных отношениях, напрямую связано с предпринимательской деятельностью. Бизнес – это совокупность деловых отношений

между предприимчивыми людьми с целью изучения потребностей потребителей и получения прибыли.

ECONOMIC NATURE AND BUSINESS SYSTEM

Cafarov Elmir Saleh, Huseynova Ulduz Rahim, Mehdiyev Khasay Musa

Summary

The development of an economy based on market relations is directly related to business activity. Business is a set of business relations between enterprising people for the purpose of studying the needs of consumers and obtaining profit.

Rəyçi: dosent İsgəndərov Fərman

İdarə etmə kafedrasının 13 dekabr 2024-cü il tarixli iclasının 04 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 14 dekabr 2024-cü il